

معرفی کتاب

پرویز زاهدی

• یادداشتی بر کتاب «آیات بعد از طبیعت»

• نوشته: صدرا لاهوتی شوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

• چاپ اول، تهران، مؤسسه فرهنگی گسترش هنر ۱۲۲ صفحه، ۶۵۰ ریال

«آیات بعد از طبیعت» دو منظر دارد: یکی لحن نویسنده است که در واقع سبک اوست. مشخصه حضوری که به اشیاء، جهات اربعه و چهره انسانی می‌دهد. آن موقع و مقام که در هر اثر دیگری از خود نایل می‌شود. بی شک او در یک حوزه گرم از پرده‌های روح خود ناطق است. یک میدان مغناطیسی که گمانم بتوان گفت سرنوشت او رقم خورده است. به هر زبان که بنویسد. هر زاویه دید که نویسندگان در جلد این یا آن می‌روند.

اول شخص یا دوم شخص یا سوم شخص. ضمائر گرد یک دایره روشن بال و پر می‌کشند. نمی‌دانم درجه حرارت هم توفیر می‌کند؟ یک دستگاه تهویه به یک هوای معین در چهار فصل، گرما را میزان می‌کند. نویسنده گویی از خود به ساحتی آشنا میل دارد.

از قضا شعاع نور تا به آن جا نشست می‌کند که خاطره‌ها یا زندگی درونی او مجال تنفس پیدا می‌کنند. نمی‌دانم تفسیر ملاصدرا را از آیه مبارکه نور خوانده‌اید؟ البته او نور را از زمره آن چه به رؤیت ما می‌آید و روز و شب سروکار داریم نمی‌داند. از جنسی دیگر می‌بیند. بیشتر به خیال می‌ماند تا این ذرات غبارآسای رقصان. من به یک همچو منزلتی از پوشیدگی و نظاره توجه دارم. شاید دیگرانی هم باشند که به آن پرده که نویسنده باز می‌ایستد حوالت شده باشند. خاطره‌نگاری که خاص این و آن نیست. اما حتم این لحن از عناصری ذاتی حیات و مقدرات نویسنده هم مایه گرفته است. زیاد کنکاش نمی‌کنم. فرصتی نیست. بگویم برای من که از این نویسنده دو سه کار دیگر هم خوانده‌ام، این لحن یا این درجه اشتغال و لمس و تأمل خصیصه‌ای تفکیک‌ناپذیر از منظومه اخلاقی است.

منظر دیگر، انتخاب اوست. چند چهره را از شاهدان طریق به همان صفحه منور بازتابانده است. هر کدام به علامتی، نشانه‌ای ما را به چرایی و تبلور و هستی جامعی که متبرک شده‌اند باز می‌خوانند. خود او در لوحه پیشانی کتاب چکیده مضمون را حک کرده است: «کسی که حال را با گذشته پیوند داد و در گذشته حال ناپدید شد.» گذشته حال برای او ملاء اعلی است. یعنی به آن خطی توسل بازجسته است که از طریق آیات به ما موهبت شده است. هر کدام از این آیات که خود هسته معمایی است ابدی، تحت لوای یک نام می‌درخشد. عدد شش این جا خود کلیدی است. کتاب شش فصل را به شش نام اختصاص داده است. یعنی که نشئه حضور او در نور شنگرفی خاطره از اثر یادمانی ازلی جوشیده است. یعنی که نویسنده از یک مستوره مسلمانی سرکیف آمده است. باید روایت او را خوانند. از هابیل، حضرت ابراهیم «ع». حضرت موسی «ع». حضرت عیسی «ع». چهار پره یک گردونه وجودی تا حضرت محمد (ص) و نیز، شهیدی به نام و به رسم از انقلاب اسلامی که یکباره در آینه‌هایی متناظر تکرار می‌شود و تکه تکه نام او آفاق را درمی‌نوردد.

فکر تازه‌ای نیست. اما در یک حجم روایی که لبریز از آفات حس و دریسغ و ترسیم تازه باشد شنیدنی است. خواندنی نیست. ششمین راوقف همان نفسی کرده است که این همه از او به امروز تعلیم شده است. مظهري از آن چه رفت، می‌نماید.

«آیات بعد از طبیعت» کتابی است کوچک، تمیز که قولی قدیم را در نغمه‌ای جدید خوانده است. بیشتر یک قطعه موسیقی است تا یک داستان، به گمان من.

همایون علی آبادی

● آمریکا

● نوشته: فرانس کافکا

● ترجمه: بهرام مقدادی

● چاپ اول، تهران، انتشارات هاشمی، ۲۹۴ صفحه، ۴۳۰ ریال

کافکا، در شمار نویسندگانی است که آثارش با مصایب و آلام انسان معاصر، پیوند و گروه خوردگی تنگاتنگ دارد. وی برفضای ذهنی بسیاری از نویسندگان هم عصر و نسل و اصل خویش، تأثیر و سلطه‌ای بی‌گفت و صوت گذارده است. در ایران نیز، آثار کافکا و از جمله داستان «مسخ» او بارها ترجمه و حتی بازخوانی و تحلیل و تدقیق شده است. ذکری از نام «صادق هدایت»، و تأثیر شخصیت «گره گوار سامسا»ی کافکا در «مسخ» بر «بوف کور» او، اندک و مجملی است از آن همه.

کافکا به اقلیم آن را به عرصات اندیشه و تفکر می‌کشاند، دنیایی است که شاید تنها «هرمان هسه» و با اندکی غمض عین و سعه صدر «آرتور کوستلر» در آن گام نهاده باشند. اما به هر حال طلایه دار چنین حرکتی در پهنه ادبیات معاصر جهان، بی‌گمان کافکا است. درباره رمان «آمریکا»، که بازتألف نگرش و بینش پرجاذبه و کشش به «قاره نو» یا سرزمین نامکشوف است، باید گفت آمریکا همواره برای بسیاری از نویسندگان و پژوهندگان و حتی موسیقیدانان، سرزمین پرجذبه‌ای بوده است.

به یاد بیاورید سمفونی شکوهمند «گوستاو مالر» را بنام «قاره نو» که یکی از درخشان‌ترین و نبوشیدنی‌ترین آثار موسیقی است و مالر، این موسیقیدان سترگ و شیفته، چگونه با ارتعاش‌ها و طنین و اصوات و ادات موسیقی، کاری به وسعت و فراخنا و ژرفای تعامت یک سمفونی دلنشین ساخته است که مملو و مالا مال از حساسیت‌ها و اجذاب وی به «سرزمین موعود» است.

در عرصه ادبیات نیز، رمان کافکا، بی‌هر گونه امعان نظر، کاری است خواندنی، و لبریز از لحظه‌ها و آناتی پرشور و حال. و خاصه اگر بدانیم که کافکا هیچگاه از فرانسه و شمال ایتالیا دورتر نرفت، بگر بودن تخیلاتش به این کتاب پرماجرا، رنگ و صبغه ویژه‌ای می‌بخشد.

«آمریکای کافکا روایت نویسنده‌ای نیست که فقط از دوردستی برآتش داشته باشد، که حضور قلم و قدمی در متن حوادث است. و شگفتا که کافکا به رغم همه غرابت و بیگانگی اش با سرزمینی نادیده و ناشناخته، چگونه با مدد از تفکر و زبان و جهان بینی موسع و متحولش به آمریکا چنان ملموس و عمیق لقب می‌زند، که گویا سالیانی دیر پا در آنجا طی عمر و ایام کرده است.

آمریکا - که در سال‌های ۱۳ - ۱۹۱۲ به علت تبلیغات فراوان سرزمین موعود قلمداد شده بود - در این کتاب تبدیل به دوزخی می‌شود که در آنجا حتی مجسمه آزادی اش، به جای مشعل، شمشیر خشونت و رقابت‌های سرمایه‌داری را به دست گرفته است.

قصه آمریکا، درباره بی‌عدالتی‌ها، کژکرداری‌ها و نارواها و ناراستی‌هایی است که در جامعه سرمایه‌داری آمریکا وجود دارد. عدالتی گم‌شده. و گروهی که بنا به مصالح شخصی خویش، زیر پرچم و داغ و درفش آزادی، نوحه می‌خوانند و ذکر معصیت می‌کنند و در انتظار صلتی هستند، هرچند بی‌هیچ مدعییتی. در کتاب آمریکا، کافکا از اختلافات طبقاتی جامعه سرمایه‌داری آمریکا انتقاد می‌کند. او با اعتراض و اعراض و روی برتافتن، اختلاف فاحش و مغاک هول‌آور میان نوع زندگی سرمایه‌داران و صاحبان زر و زور را با طبقه کارگر به گویائی نشان داده است.

استحاله و دگردیسی فرد در جامعه بورژوازی، تداعی دامستان «مسخ» است که در آن «گره گوار سامسا» برای فرار از همه این فشارها تبدیل به سوسک می‌شود.

کار نوشتن قصه آمریکا را کافکا در سال ۱۹۱۲ آغاز کرد. تصویری که نویسنده از این کشور می‌دهد، از روی کتاب‌هایی است که درباره آمریکا خوانده بود: از جمله زندگی «بنجامین فرانکلین» که از کتاب‌های مورد علاقه کافکا بوده است. در هر حال برای شناخت جامعه رنگارنگ و متلاطم و پرحادثه آمریکا، که در هر آنیت و لحظه اش، ماجرا و معجزتی تازه نهفته است، باید با این ارض موعود - که «پوزنر» به درستی «ایالات نامتحد»ش خوانده - آشنا شد. و در این میان، بی‌تردید آمریکای کافکا در صدر هر مراسله‌ای است.

این رمان، دارای ۸ فصل است با عناوین زیر: آتش انداز کشتی، دایی جاکوب، خانه ییلاقی نزدیک به نیویورک، جاده رامسس، هتل اکسیدنثال، قصبه رایبسنون، پناهگاه و تئاتر هوای آزاد اکلاهما.

● ادب مقاومت

● نوشته: دکتر غالی شکری

● ترجمه: دکتر محمدحسین روحانی

● چاپ اول ۱۳۶۶، تهران، نشر نور، ۶۲۷ ص، ۱۸۰۰ ریال

دکتر غالی شکری متفکر، پژوهنده و به روایت مترجم کتاب «نویسنده پیکارمند، انقلابی، تحلیل گر سیاسی و اجتماعی و یکی از برجسته ترین ارزیابان ادبی خاورمیانه» است که پیش از این نیز از او، کتاب «تئاتر حماسی عرب» به فارسی برگردان شده بود.

غالی شکری در این اثر نشان می دهد که برادب مقاومت - که لفظی است گویا برای ایستادگی در برابر استیلای صهیونیسم و ستیاهش و موضع گیری در برابر ادبیات چند پاره و واپسگری ارتجاع ادب - احاطه و تسلطی بی چون و چرا دارد. غالی شکری در زمینه هنر تئاتر نیز صاحب نظر و صاحب فضل است. و بخش دوم کتاب حاضر که به تئاتر معاصر عربی - مصری اختصاص دارد، بلاشک برای هر ادیب اریب و اهل قلم و اهل درد، متنی است که باید با تأمل و تأویل بسیار، مورد ارزیابی و بررسی قرار گیرد و مهم تر با دقت و توجه و حضور دل و جان خوانده شود، چندانکه مفید فایده و مثرثمر افتد.

غالی شکری، «خاصه در بخش «قهرمان پایداری» در تئاتر مصری»، چهره گشای نکاتی آموزنده و خواندنی درباره فرایفت ها و مفاهیم تئاتر معاصر عرب و شاخص و نمودگار اصلی آن یعنی تئاتر مصر است. در هر حال، مطالعه و تدقیق و تأمل در این کتاب ارجمند را به عموم شائقان و علاقه مندان به ادبیات عرب، خاصه ادبیات جانبدان جهت گیر و ستیهنده مقاومت عرب توصیه می کنیم. کتاب به جز یک توضیح و نیز سخن مترجم، شامل ۳ بخش و ۱۲ فصل است.

● استنطاق در هاوانا

● نوشته: هانس. م. انستربرگر

● ترجمه: جاهد جهانشاهی

● چاپ اول، تهران، شهریور - ۱۳۶۶، نشر پرستش، ۱۹۰ صفحه، ۵۵۰ ریال

کتاب حاضر، با اینکه ظاهراً یک کتاب ادبی به شمار نمی‌رود، اما به سبب قالب و ماهیت و نمود واقعیتش برای تبدیل به یک نمایشنامه، مناسبت و قابلیت بسیار دارد. براساس این کتاب می‌توان، نمایشنامه‌ای خوش ساخت و بافت را بازنوشت و در عین حال به سبب کشش‌های آشکار و رگه‌های دراماتیک آن که به گویائی در ترجمان فارسی‌اش حفظ و صیانت شده، درامی پرشور و حال و هشدار دهنده و آموزنده در نوشت این کتاب درباره مقدمه تهاجم به خلیج خوک‌هاست کاری که در آوریل ۱۹۶۱ اتفاق افتاد. هدف از این تهاجم، سرنگونی دولت انقلابی کوبا به زور اسلحه و جایگزین کردن رژیم دست‌نشانده و بآب میل امپریالیسم ایالات متحده آمریکا. سازمان هماهنگ کننده این تهاجم، همان سازمان اطلاعات جاسوسی «سیا»، شامل ۱۵۰۰ مزدور کوبایی که جملگی از ضد انقلابیون کوبا و در ایالات متحده به عنوان مأمور اطلاعاتی آمریکا سکنی گزیده بودند.

کتاب به شکل گفتگو تنظیم شده و با پرداخت و نگرشی ساده - و نه سطحی - می‌توان از آن متنی خوب و قابل اعتنا برای صحنه تئاتر، بازسازی کرد. این کتاب جدا از جنبه‌های سیاسی، از نظر گفتگونیویسی تئاتری، نوع پرداخت نمایشی و خاصه بار آشکار افشاگری و رسوا کردن صورتک غازه به رخ کشیده استکبار جهانی، کتابی است قابل اعتنا که باید حضورش را پاس داشت و مغتنم شمرد و به بازخوانی‌اش پرداخت.

کتاب شامل ۱۰ گفتگو و یک گفتگوی مستقل با عنوان «گفتگوی فیدل کاسترو با مزدوران» است.